

شیوه‌های ترویج عفت از دیدگاه آیات و روایات

حسبیه فیضی^۱

چکیده

این مقاله به بررسی «شیوه‌های ترویج عفت از دیدگاه آیات و روایات» پرداخته است که با تکیه بر روش «توصیفی-تحلیلی» با هدف اصلی «ترویج عفت در زندگی اسلامی» به انجام رسید. عفاف به معنای پرهیزکاری و پاکدامنی و خودداری از غلبه مطلق شهوت و تمایلات درونی است و در آیات و روایات غالباً در خصوص خودداری از شهوت جنسی و نفسانی به کار رفته است. دین مقدس اسلام بر این مطلب تأکید دارد که افراد برای دوری از گناهان به‌ویژه مواردی که سبب بی‌عفتی می‌شود لازم است که عملاً و با رفتارهایی عفت را در خود به وجود بیاورند. از جمله کارهای که دین توصیه کرده برای ترویج عفت به کار ببریم، کنترل نگاه، داشتن تزکیه نفس، روزه گرفتن، حیا داشتن، عبادت نمودن و به‌خصوص نماز خواندن است. ازدواج نمودن نیز از جمله راه کارهای مؤثر برای ترویج عفت عملی می‌باشد. برای ترویج عفت نیازمند اصولی هستیم که فرد با نهادینه‌سازی آن‌ها می‌تواند از عفت برخوردار شود. این اصول عبارتند از داشتن ایمان، غیرت، تقوا، معرفت که فرد با رعایت و توجه آن‌ها از بی‌عفتی رهایی پیدا می‌کند؛ همچنین اگر فرد از فواید عفاف و از مضرات بی‌عفتی آگاهی داشته باشد به عفاف می‌رسد. داشتن عزت نفس، تعقل و دوراندیشی نیز در ترویج عفاف مؤثراند.

کلید واژه‌ها: شیوه، ترویج، عفت، بی‌عفتی، آیات، روایات.

مقدمه

عفاف از فضایل اخلاقی مورد تأکید در دین اسلام است. در آیات و روایات زیادی در این خصوص از وجود دارد که نشان‌دهنده اهمیت این موضوع است، چرا که انسان بدون عفاف در مسیر اعتدال قرار نگرفته و به سعادت ابدی خود نائل نخواهد شد. از آنجا که عفت از نتایج و مظاهر ایمان و تقوا است و ریشه در فرهنگ و آموزه‌های ناب اسلامی دارد لذا می‌طلبد که شیوه‌های ترویج عفت را در جامعه اسلامی نهادینه سازیم؛ زیرا عفت امر تربیتی است که در پاکسازی اندیشه و روح افراد نقش اصلی و عمده را ایفا می‌کند. عفاف اختصاص به زمان و مکان خاصی ندارد و میان زن و مرد مشترک است. در همین راستا لازم است که عموم افراد خصوصاً جوانان را به این امر آشنا ساخته و در پی توسعه و ترویج آن تلاش شود؛ زیرا مسأله عفاف جنبه‌های مختلف زندگی بشر را در برمی‌گیرد. دین اسلام، دین جامع و کامل است کخ در بعد عفت عمومی و سلامتی جامعه بهترین راهکارها ارائه نموده است که ضرورت دارد به افراد جامعه‌شناسانده شوند. این نوشتار در همین راستا تدوین شده است و تلاش می‌کند شیوه‌های ترویج عفاف را از قرآن و روایات استخراج نماید.

۱. شیوه‌های فردی ترویج عفت از منظر آیات و روایات

۱-۱. راه کارهای نظری

برای ترویج و جاگیر ساختن عفت در نهاد انسان‌ها نیازمند اصولی هستیم که فرد با توجه به این اصول و درونی‌سازی آن‌ها تبدیل فرد عفیف می‌گردد. این اصول عبارتند:

۱-۱-۱. ایمان

ایمان یکی از راه‌های ترویج عفت است که عبارت است از تسلیم توام با اطمینان خاطر (قریشی، بی‌تا، ص ۱۲۴) و به معنای تصدیق می‌باشد. در اصطلاح عبارت است از تصدیق با قلب و اقرار با زبان و عمل با اعضاء و جوارح (منظور، ۱۴۱۴ ق، ص ۲۱).

امام علی (ع) در تعریف ایمان می‌فرمایند: ایمان عبارت از اقرار و تصدیق است و بعد می‌گویند اقرار به تنهایی ایمان نیست زیرا اگر ایمان تنها اقرار بود می‌بایست تمام منافقان مؤمن باشند. علامه طباطبایی می‌گوید: ایمان عبارت است از جایگیر شدن اعتماد به قلب (اصفهانی، ۱۴۱۲، ج ۱، ص ۹۸)

فایده ایمان

بر اساس ایمان آدمی به آموزه‌های دینی در لحظه لحظه زندگی توجه می‌کند و فرامین الهی را در مراحل گوناگون تصمیم‌گیری به‌کار می‌بندد. تا هنگامی که اکسیر ایمان به‌طور فعال در آدمی زنده باشد، گناه از او سر نمی‌زند؛ زیرا ایمان و گناه با یکدیگر جمع نمی‌شوند. بنابراین، انسان تا زمانی که ایمان دارد گناه نمی‌کند و لحظه‌ای که گناه می‌کند ایمان ندارد. قرآن کریم درباره اقل ایمان می‌فرماید: «وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا» (فرقان، آیه ۶۸)، و آنان کسانی هستند که با خدای یکتا کسی را شریک نمی‌خواند و نفس محترمی را خدا حرام کرده به قتل نمی‌رسانند و هرگز گرد عمل زنا نمی‌گردند که هر که این عمل کند کیفر گناهش را خواهد یافت.

حضرت علی (ع) فرمودند: خداوند سعادت‌مندان را به وسیله ایمان حفظ کرد و ظالمان را به عصیان و نافرمانی ذلیل و خوار گرداند. همچنین اگر خداوند را انسان ناظر به اعمال خود ببیند دست به کار خطا نمی‌زند و عمل منافی عفت را انجام نمی‌دهد (ری شهری، ۱۴۱۹، ج ۶، ص ۳۴۴).

۲-۱-۱. تقوا

یکی دیگر از راه‌کارهای فردی ترویج عفت، تقوا و پرهیزکاری است. تقوا از ماده «وقی» و به معنای حفظ و نگهداری است؛ تقوا یعنی حفظ نفس از آنچه بیم می‌رود، همچنین تقوا یعنی این که انسان در برابر گناه و معصیت و مخالفت فرمان الهی بر نفس خویش تسلط داشته باشد.

خداوند در قرآن می‌فرماید: «يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوْآتِكُمْ وَ رِيشًا وَ لِبَاسُ التَّقْوَى ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ» ای فرزند آدم لباسی برای شما آفریدیم که اندام شما را می‌پوشاند و مایه زینت شما است، اما جامه پرهیزکاری بهتر است، این‌ها همه از آیات خدا است تا متذکر نعمت‌های او شوید. (سوره اعراف، آیه ۲۶) از اما محم باقر (ع) روایت شده است مراد از لباس تقوا، عفت است چون کسی که عفت دارد عورت او مستور است اگر چه برهنه باشد؛ ولی فاجر عورت او مکشوف است اگر چه با لباس باشد.

تقوا باعث بصیرت و بینایی عقل می‌شود و نیروی درک و تمیز را تقویت می‌کند، عقل گوهر گران‌بهایی است که در وجود انسان به ودیعه نهاده شده تا به وسیله آن مصالح و مفاسد، خیرات و شرور، عوامل سعادت و شقاوت و بالاخره بایدها و نبایدها را خوب بشناسد و تمیز دهد. (امینی، ۱۳۸۰، ص ۱۳۷)

نتیجه می‌گیریم که تقوا در اسلام و متون دینی از اهمیت بالا برخوردار است؛ چرا که تقوا باعث حفظ و نگهداری انسان از گناه و بی‌عفتی می‌شود و یکی از راه‌های ترویج عفت است؛ اگر افراد جامعه به تقوا روی آورند، باعث می‌شود که جامعه‌ای پاک و سالم و عاری از هرگونه گناه داشته باشیم.

۳-۱-۱. معرفت

یکی دیگر از زمینه‌های فردی عفاف، معرفت و شناخت فواید عفاف و مضرات بی‌عفتی است. حضرت علی (ع) می‌فرماید: «من عرف، کف» هر که معرفت داشته باشد، از انجام گناه باز ایستد. این آگاهی را از طریق مختلف می‌توان به دست آورد؛ معرفت با مطالعه کتاب‌ها و نشریاتی که در این زمینه‌ها نوشته شده‌اند، با عبرت گرفتن از حوادث زمان و تجربیاتی که دیگران داشته‌اند افزایش پیدا می‌کند (حویزی، ۱۴۱۵، ج ۳، ص ۵۸۳).

۴-۱-۱. عزت نفس

در اخلاق اسلامی برای این که انسان را به سوی اخلاق حسنه سوق دهند، او

را به یک درون نگری تشویق می‌کنند تا حقیقت وجودی خود را کشف کند. وقتی انسان با گوهر هستی ذات خویش آشنایی یافت، درک می‌کند که هیچ‌گونه پستی با این جوهر عالی، سازگار نیست (اکبری، ۱۳۸۸، ص ۵۳)

عزت نفس، یکی دیگر از راه‌کارهایی است که انسان با آن می‌تواند از آلوده شدن به گناه مصون بماند و توجه به عزت و کرامت می‌تواند عفت را در انسان پرورش دهد. در روایت از امام علی (ع) نقل شده است هرکس برای خودش بزرگی و کرامت قائل باشد، شهوت برایش پست می‌شود (نهج البلاغه، حکمت ۴۴۹) اگر نگرش درستی از بلوغ و مسایل آن برای نوجوان و جوان شکا نگیرد و در نتیجه آن را کم‌ارزش یا بی‌ارزش قلمداد کند، زمینه گرایش به بزهکاری و انحرافات جنسی در او فراهم می‌شود. امام علی (ع) فرموده است: از شر کسی که نفس خود را خوار کرده است در امان نباش. (نهج البلاغه، کلمات قصار ۳۴۹)

۵-۱-۱. کنترل فکر

کنترل فکر یکی دیگر از راه‌کارهای ترویج عفت است. همان‌طور که حواس ظاهر نقش مهمی در تحریک میل جنسی دارند فکر و خیال‌پردازی نیز سهم بسزایی در این زمینه به خود اختصاص داده‌اند. در مقابل یاد خدا در دور کردن افکار شیطانی و نفسانی در خواب و بیداری، نقش مهمی دارد، از این رو شایسته است که مربیان و والدین تمهیداتی فراهم کنند تا افراد تحت تربیت خود را از افکار منفی و خیال‌پردازی‌های بی‌بختی و آنان را به یاد خدا و قیامت عادت دهند. حضرت علی (ع) فرمودند: هر کس که فکرش در گناه زیاد شد، او را به معاصی می‌کشاند (تمیمی آمدی، ۱۳۶۶، ص ۴۲۳) برای این‌که انسان بتواند فکر و خیال خود را کنترل کند، لازم است از تنهایی و بیکاری دوری جوید؛ چرا که بسیار از فکرهای گناه‌آلود به همین دلیل به وجود می‌آید.

۲-۱. راه‌کارهای عملی

دین مقدس اسلام براین مطلب تأکید دارد که افراد برای دوری از گناهان، به

خصوص مواردی که سبب بی‌عفتی می‌شود، لازم است که عملاً و با انجام رفتارهایی عفت را در خود به وجود بیاورند. از جمله کارهای که دین توصیه کرده برای ترویج عفت به کار ببریم، توصیه زنان و مردان برای کنترل نگاه، داشتن تزکیه نفس، روزه گرفتن، حیا داشتن عبادت نمودن است و به خصوص از میان عبادات به نماز خواندن توجه ویژه شده است و نیز ازدواج نمودن از جمله راه کارهای مؤثر برای ترویج عفت عملی می‌باشد.

۱-۲-۱. کنترل نگاه

یکی از راه‌های ترویج عفت کنترل نگاه و چشم فرو بستن از نامحرم است. اسلام، چشم فرو بستن از نامحرم را واجب شمرده و خداوند در قرآن می‌فرماید: «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ» ای پیامبر (ص) به مؤمنان بگو چشم‌های خود را از نگاه به نامحرم فروگیرند و عفاف خود را حفظ کنند این برای آنان پاکیزه‌تر است ... و به زنان با ایمان بگو چشم‌های خود را از نگاه هوس‌آلود فرو گیرند و دامان خویش را حفظ کنند و زینت خود را آشکار نمایند (نور، آیه ۳۰).

با توجه به این آیه، می‌توان گفت رابطه مستقیم بین گناه و بی‌عفتی وجود دارد؛ پس از هرچه موجب تحریک شهوت جنسی می‌شود و انسان را به گناه می‌کشاند، لازم است اجتناب کرد مثل نگاه کردن به فیلم‌های مبتذل، عکس‌های مهیج جنسی، برخی برنامه‌های ماهواره که به تربیت صدمه می‌زند. چشم کانال ورود اغلب چیزهایی است که به قلب می‌آیند و در نتیجه بر اندیشه انسان اثر می‌گذارد و نهایتاً رفتاری که از انسان سر می‌زند متأثر از چیزهایی است که چشم آن‌ها را دیده است. روایتی از اما حسن (ع) نقل شده است که فرموده‌اند: بهترین عبادت، چشم پوشی از محرمات خدا است. (تمیمی آمدی، ۱۳۶۶، ص ۴۷۴)

تزکیه نفس

تزکیه نفس یکی دیگر از راه کارهای عملی ترویج عفت است؛ چون کسی که

نفس خودش را پاک گرداند دنبال عمل منافب عفت و گناه نمی‌رود.

مفهوم تزکیه

تزکیه به معنای شکوفایی استعدادها، بالندگی بوده و رشد و کمال یافتن، در معنای تزکیه مندرج است. قرآن این مفهوم را مقابل «تدسیه» به کار برده است. «قد افلح من زکاه و قد خاب من دساها» که هر کس نفس خد را پاک و تزکیه کرد رستگار شده (شمس، آیه ۱۰-۹) و آن که نفس خد را با مصیبت و گناه آلوده ساخته، نومید و محروم گشته است. در تفسیر این آیه آمده است: زکاه از ماده تزکیه به معنای نمو و رشد دادن است و این واژه به معنای تطهیر و پاک کردن نیز آمده است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۰، ج ۲۷، ص ۴۸).

مراد از تزکیه نفس

تزکیه نفس یعنی مراقب آفت‌های نفس بودن است، نفس مانند نهالی است که باغبان آن را می‌کارد او وقتی نهال را غرس کرد، شب و روز از آن مراقبت می‌کند؛ نفس نیز همین گونه است انسان باید از نفس خویش آفت‌زدایی کند. علمای اخلاق به این کار تخلیه می‌گویند؛ یعنی انسان باید خود را آفات تخلیه کند و آن‌ها را از صفحه ضمیر و نفس خود دور بریزد. در مرحله بعد و پس از تخلیه باید مراقب باشد آنچه را که برای سلامت نفس و رشد آن مفید است جذب کند.

۲-۱-۲. روزه

روزه یکی دیگر از راه‌کارهای ترویج عفت و تعدیل نیروی جنسی است. آثار زیادی برای روزه شمرده شده که به چند مورد اشاره می‌شود: ۱- فرو نشانیدن شهوت، ۲- تأثیر روزه بر جسم، ۳- تأثیر روزه بر روح و روان انسان. از طرفی روزه باید با قصد قربت و رضایت خدا همراه باشد و از طرف دیگر روزه‌دار باید از برخی از چیزهایی که در حالت عادی حلال است اجتناب کند. این مسأله موجب می‌شود که توجه روزه‌دار به خدا زیاده‌تر گردد و لحظه به لحظه بر ایمان

و تقوایش افزوده شود.

هر چه ایمان و تقوا بالا رود انسان کمتر به آلودگی فکری و رفتاری گرفتار می‌گردد. ایمان و تقوا که نیروی بازدارنده درونی‌اند همیشه با انسان همراه می‌باشند و مؤمن و متقی را از کارهای غیرشرعی باز می‌دارند. از این جهت است که روزه نقش مهمی در کاهش جرم و جنایت ایفا می‌کند. علاوه بر این، رشد ایمان و تقوا باعث افزایش غیرت و حیای انسان می‌شود. روزه در نظام جنسی تعدیل ایجاد می‌کند این باعث می‌شود انسان از گناه مصون بماند و عفت را بیشتر به دست بیاورد (اکبر، ۱۳۸۰، ص ۴۱).

۳-۱-۲. حیا

یکی از زمینه‌های عفاف و در عین حال از ثمرات عفاف که از اصلی‌ترین موانع انحراف جنسی محسوب می‌شود، احساس حیا و شرم از انجام کارهای زشت است. چون یکی از عوامل درونی که انسان را به اعمال منافی عفت سوق می‌دهد فقدان حیا و شرم است. آثار سوء و زشتی بی‌حیائی آنقدر زیان‌بار و سنگین است که غیبت که درباره افراد بی‌حیا مجاز شمرده شده است.

حیا عامل بازدارنده‌ای است همچون لباس، تمام زشتی را می‌پوشاند و موجب پابندی انسان به قوانین و دستورات دین می‌شود. امام صادق (ع) می‌فرماید: کسی که حیا ندارد ایمان ندارد، (مجلسی، ۱۴۰۴، ج ۷۸، ص ۱۹۹). در برخی روایات عفت‌ورزی پس از با حیا بودن مطرح می‌شود، به نظر می‌آید حیا مقدم بر عفت است، پیامبر اکرم (ص) فرمودند: خداوند افراد با حیا و عفیف را دوست دارد (تمیمی آمدی، ۱۳۶۶، ص ۱۲۹). بنابراین، حیا موجب جمع و نظام‌بخشی خصال ایمان می‌شود. (اکبری، ۱۳۸۰، ص ۴۷)

۴-۱-۲. عبادت

یکی دیگر از چیزهایی که باعث می‌شود انسان سراغ گناه نرود و عفت پیشه کند عبادت خداوند است. در قرآن آمده است: «یا ایها الناس اعبدوا ربکم الذین

خلقکم و الذین من قبلکم لعلکم تتقون» (بقره، آیه ۲۱)، ای مردم پروردگارتان را که شما و کسانی را که پیش از شما بودند آفرید، پرستش کنید تا پرهیزگار شوید. عبادت در آیه به معنای تذلل و بندگی کردن است. با اطاعت و فرمانبرداری پس از نخستین قدم برای سالک راه تقوی و راه خودداری از گناه این است که در برابر پروردگار خود که به وجود آرونده و نگهدارنده و تربیت‌کننده او است از جان و دل عبودیت و بندگی داشته و تمام وجود او در اطاعت و فرمانبرداری خداوند مصروف گردد. اگر انسان به حقیقت عبودیت خود متوجه شد به مقتضای آن به وظایف خود در مقابل مقام ربوبیت عمل کرد به مرتبه تقوا و حفظ و خودداری رسیده و از تاریکی‌های اعمال و نیات و اعتقادات باطل و صفات حیوانی نجات خواهد یافت (مصطفوی، ۱۳۸۰، ج ۱، ص ۱۱۲)

۵-۱-۲. نماز

یکی دیگر از راه‌های عملی که باعث ترویج عملی عفت می‌شود نماز است. نماز در مکتب انسان‌ساز اسلام از جایگاه ویژه برخوردار بوده و هیچ عملی از اعمال دینی با آن قابل مقایسه نیست و اگر خواسته باشیم تعالیم و دستورات دین را درجه‌بندی نموده و مراتب‌شان را مشخص نماییم، نماز در بالاترین درجه و مرتبه تعالیم دینی قرار دارد و از ارزشی برخوردار است که سایر ارزش‌های دینی در عرض آن قرار نمی‌گیرند. (خلیلی، ۱۳۸۹، ص ۱۳۸)

پس نماز را در دین جایگاهی بس بلند است؛ به منزله سر در بدن و روح در کالبد جسم است، همان‌گونه که بدن بی سر و جسم بی روح را ارزشی نیست، دین بی نماز را خیری نخواهد بود (خلیلی، ۱۳۸۹، ص ۱۳۸) نماز باعث دوری از گناهان و شهوت می‌شود که در قرآن می‌فرماید: «و اتل ما و احی الیک من الکتاب و اقم الصلاة تنهی عن الفحشاء والمنکر و لذكر الله اکبر و اله یعلم ما تصنعون»، (عنکبوت، آیه ۱۴۵)، آنچه را از کتاب آسمانی به تو وحی شده است تلاوت کن و نماز را بر پا دار که نماز انسان را از زشتی‌ها و اعمال ناپسند باز می‌دارد و یاد خدا بزرگتر و برتر است و خداوند آنچه را انجام می‌دهید میداند.

هم‌چنین در احادیث زیاد به این مسأله اشاره شده است پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند «کسی که نمازش او را از فحشا و منکر باز ندارد هیچ بهره‌ای از نماز جز دوری از خدا حاصل نکرده است» (مجلسی، ۱۴۰۴، ج ۲، ص ۱۹۸)

۶-۱-۲. ازدواج

یکی دیگر از راه‌کارهای عملی ترویج عفت و مصون ماندن از گناه ازدواج است. ازدواج سنت دیرینه اجتماعی است که از آغاز زندگی بشر بوده و هست؛ پیمانی است مقدس که در بین تمام اقوام و ملل مذهبی و غیر مذهبی وجود داشته و دارد. در این پیمان مقدس زن و مرد زندگی مشترک را تأسیس می‌کنند و پیمان می‌بندند که یار و غم‌خوار هم باشند (امینی، ۱۳۸۷، ص ۱۹). حضرت محمد (ص) فرمودند: هیچ کانونی در اسلام بر پا نشده است که نزد خداوند از کانون ازدواج محبوب‌تر و عزیزتر باشد. (مجلسی، ۱۴۰۴، ج ۱۰۰، ص ۲۲)

آیت الله مکارم در این زمینه می‌نویسد: بعد از ازدواج شخصیت انسان تبدیل به یک شخصیت اجتماعی می‌شود و خود را مسئول حفظ همسر و آبروی خانواده و تأمین وسایل زندگی فرزندان و آینده می‌بیند، به همین دلیل تمام ابتکار و استعداد خود را به کار می‌گیرد و از ظرفیت‌های وجودی خود کمال استفاده را می‌برد و به بالندگی بیشتری نائل می‌شود. کسی که تنها وسیله طبیعی و مشروع ارضای غریزه جنسی را در اختیار داشته باشد بعد از آن با نیروی ایمان می‌توان عفت و خویش را نگه دارد و دامنش را از زنا، لواط و نگاه کردن به نامحرم محفوظ بدارد اما برای کسی که ازدواج نکرده است تسلط بر نفس و کنترل غریزه جنسی بسیار دشوار است، بنابراین، ازدواج را می‌توان عامل مهم حفظ دین معرفی کرد، همان‌طور که در احادیث به این مطلب اشاره شده است. (مکارم، ۱۳۸۷، ص ۲۵)

ازدواج از نظر قرآن

سوره نور سوره عفاف و پاک‌دامنی معرفی شده است از آغاز سوره نور در بیشتر آیات برای پیش‌گیری از آلودگی‌ها جنسی پرداخته شده است که هر کدام

از آن‌ها تأثیر بسزای در پیش‌گیری و مبارزه با این آلودگی‌ها دارد. در این آیه به یکی از مهم‌ترین طرق مبارزه با فحشا اشاره می‌کند و آن ازدواج ساده و آسان است. پیامبر اکرم (ص) فرمودند: - ازدواج کن؛ زیرا برکت و عفت در ازدواج است. از مطالب بالا می‌توان چنین نتیجه گرفت که کارهایی مثل ایمان، تقوا، نماز و عبادت، ازدواج... از اموری هستند که به افراد کمک می‌کنند تا عفت‌ورزی داشته باشند و این نیرو را در خودشان تقویت بکنند و وقتی افراد دارای عفت شدند به تبع آن خانواده‌ها و جوامع نیز دارای عفت خواهند شد. ایمان به خدا و روز قیامت باعث می‌شود که انسان از فساد و گناه دست بردارد و اعمال منافی عفت انجام ندهد. تقوا مراقب نفس بر انجام دستورات خداوند و باز داشتن از گناه و معصیت است.

انسانی که عزت نفس دارد به طرف اعمال منافی عفت نمی‌رود و کسی که عاقبت کار را می‌داند به هر کاری دست نمی‌زند و اگر فکر انسان دور از گناه باشد به گناه آلوده نخواهد شد و کنترل نگاه از محرّمات موجب پاکدامنی می‌شود. تزکیه نفس و گرفتن روزه و عبادت به انسان کمک می‌کند تا عقیفانه زندگی کند و یکی دیگر از راه‌های ترویج عفت ازدواج است که موجب می‌شود انسان نیمی از دین خود را حفظ کند.

۲. شیوه‌های اجتماعی در ترویج عفت از منظر آیات و روایات

۲-۱. نقش خانواده در ترویج عفت

خانواده به عنوان کوچکترین نهاد جامعه و مرکز تجمع اعضای خانواده مسئولیت دارد تا عفت را در بین فرزندان گسترش بدهد تا فرزندان به سلامت وارد جامعه شده و به تبع آن جامعه‌ای سالم داشته باشیم، چون جامعه از همین افراد خانواده‌ها تشکیل می‌شود اگر خانواده بتواند فرزندان سالم و عقیف وارد جامعه بکند، جامعه‌ای عقیف و پاک خواهیم داشت.

از جمله کارهایی که درون خانواده باید انجام بگیرد تا اعضای خانواده، سالم

و عقیف باشند، فراهم کردن زمینه‌های ازدواج آسان برای جوانان، تربیتی دینی فرزندان توسط والدین، کیفیت پوشش پدر مادر در مقابل فرزندان و نحوه محبت کردن آن‌ها در مقابل فرزندان و وظایف زوجین نسبت به هم از مواردی هستند که باعث ترویج عفت در خانواده می‌گردند که در این بخش تحت دو گفتار به آن‌ها پرداخته می‌شود.

۲-۲. نقش مرد در خانواده برای ترویج عفت

دین اسلام برای حفظ نظام خانواده وظایفی بر عهده مرد نهاده است، برخی از این تکالیف ارتباط مستقیم با حفظ عفت زنان دارد و باعث دلگرمی آن‌ها به زندگی و دوری از هوس‌بازی می‌شود این وظایف عبارتند از:

۲-۳. آرایش برای همسر

یکی از وظایف مردان برای حفظ پاکی و عفت همسر، نظافت و زیبایی جسمی و روحی است. امام محمد باقر (ع) می‌فرماید: همان‌گونه که مردان دوست دارند زینت را در زنان شان ببینند، زنان نیز دوست دارند زینت را در شوهران‌شان مشاهده کنند. تمیزی، زیبایی، مناسب‌پوشی، نیک‌خلقی از وظایف حتمی مرد در مقابل خانواده به ویژه همسر است، تصویر مردی با موهای ژولیده، لباس‌های چروکیده و ... همه این عوامل باعث می‌شود زنان نسبت به شوهران‌شان بی‌توجه شوند به مردهای نامحرم که مرتب و منظم هستند توجه پیدا کند و باعث عمل منافی عفت شود و اگر خدای متعال وی را هدایت نکند به آلودگی جنسی گرفتار می‌شوند. امام کاظم (ع) می‌فرماید: آراسته بودن مرد برای زن از عواملی است که بر پاکدامنی زن می‌افزاید (ری شهری، بی‌تا، ص ۳۱۵).

۲-۴. محبت به همسر

زن در نظام تکوین مظهر محبوبیت است؛ لذا نیاز و علاقه‌ی طبیعی او این است که قلب مرد را تسخیر کرده و محبوب دل او باشد و آن هم به‌صورت همیشگی و مادام‌العمر. بسیاری از خیانت‌ها و انحراف‌ها و ناسازگاری‌های زنان

از این سرچشمه می‌گیرد که مردان نیاز آنان به محبت را درک نمی‌کنند زن می‌خواهد که محبوب شوهرش باشد و اگر چنین نشد شاید محبت را نزد دیگران جستجو کند (اکبری، ۱۳۸۸، ص ۵۹).

به قول ویل دورانت: زن وقتی زنده است که معشوق باشد و توجه کردن به او مایه‌ی حیات او است. به مقتضای طبیعتش دوست دارد در قلب یک مرد جا گرفته و او را برای همیشه نزد خود نگه دارد. لذا گفته شده هیچ لذتی برای زن بالاتر از این نیست که همیشه در کنار مرد مورد علاقه‌اش به سر برد و خوشبختی خود را در این می‌داند.

پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: بهترین شما کسی است که بهترین شخص برای خانواده‌اش باشد و من بهترین فرد برای خانواده‌ام هستم. (حر عاملی، ۱۴۰۹، ص ۵۶) امام جعفر صادق به نقل از رسول اکرم فرمودند: جبرئیل آن قدر راجع به زن به من سفارش کرد که گمان کردم جز در کار زشت نمی‌شود زن را طلاق داد. از این حدیث معلوم می‌شود که زنان نزد ائمه معصوم اهمیت ویژه داشتند و باید برخورد خود را با آن‌ها عیار کرد. از پیامبر (ص) نقل شده که فرمودند: هدیه شوهر به همسرش عفت را در وی می‌افزاید (همان)

۲-۵. غیرت نسبت به خانواده

غیرت و تعصب ناموسی از عوامل اساسی عفت است و غیرت در لغت تعصب، جمیت و حفظ ناموس را می‌گویند و غیرتمند کسی است که مواظب نواامیس خود خواهر، دختر و همسر و... است و جلو انحرافات احتمالی آنان را می‌گیرد و نمی‌گذارد که با نامحرم تماس بگیرند و با او نشست و برخاست داشته باشند و از رفت‌وآمد افراد بی‌تقوا در منزلش جلوگیری می‌کند.

احساس غیرت در انسان مانند پاسبانی است که باعث می‌شود نسل‌ها با هم مختلط نشوند و نظام خانواده از هم نگسلد؛ اگر غیرت نبود هرج و مرج در روابط بین زنان و مردان پیش می‌آمد و نسبت هیچ کس مشخص نمی‌شد.

هرچه انسان بیشتر با تمایلات نفسانی و خواسته‌های شهوانی مبارزه کند و ریشه آن را در وجودش بخشکند و به تمام معنا انسان درست گردد غیورتر می‌شود و حتی به ناموس دیگران چون ناموس خود می‌نگرد و در مورد همه آنان حساسیت به خرج می‌دهد، به خود اجازه نمی‌دهند که به ناموس دیگران خیانت کند، او می‌داند که اگر به ناموس یگری نظر سوئی داشته باشد مطمئناً ناموس او نیز مورد سوء نظر دیگران قرار خواهد گرفت. بنابراین غیرتش به او اجازه بی‌عفتی نمی‌دهد. امام صادق (ع) فرمودند: نسبت به زنان عفت کنید تا زنان‌تان عفیف بماند (اکبری، ۱۳۸۸، ص ۶۳)

۲-۶. عشق زن به شوهر

یکی از وظایف زن در ترویج عفت عشق زن به شوهر می‌باشد. مرد هم نیاز به محبت و علاقه دارد چون این غریزه فطری است که در همه وجود دارد که محبوب کسی باشد. به خاطر این مرد هم دوست دارد که زن به او محبت و علاقه داشته باشد و اگر علاقه و محبت به شوهر نداشته باشد، شوهر به خاطر نیازش دنبال کسی دیگر می‌رود و از زن خودش دور می‌شود. زن باید این علاقه و محبت را ظاهر کند در مورد عشق و علاقه زن به شوهر روایات زیادی وجود دارد.

امام رضا (ع) می‌فرماید: بدان که زنان چند گروه‌اند: یک گروه از زنان گنج و غنیمت محسوب می‌شود این گروه زنانی هستند که شوهران خود را دوست داشته، به آنها عشق می‌ورزند (مجلسی، ۱۴۰۴، ج ۱۰۳، ص ۲۳۴). بهترین نمونه و الگو برای زندگی کردن برای زنان حضرت زهرا (س) است و ما باید از ایشان درس بگیریم، علاقه‌ی حضرت زهرا (س) نسبت به شوهر باید الگو علاقه و محبت هر زن مسلمان باشد.

۲-۷. تمکین

انگیزه جنسی از اساسی‌ترین سائق‌ها در تداوم نسل می‌باشد که در بین انواع حیوانات متداول و برای انسان نیز کاملاً شناخته شده است. تمایلات جنسی

به‌عنوان یک غریزه‌ی فیزیولوژیک عمدتاً در تعامل روابط خانوادگی آموخته شده و بروز می‌یابد. زن و شوهر از این غریزه‌ی طبیعی جهت تولید مثل و تداوم نسل بهره می‌جویند. این نیروی قوی بدون کنترل‌های دقیق خانوادگی، اجتماعی و اخلاقی می‌تواند فرد و جامعه را به تباهی بکشانند. در زمینه‌های زندگی زناشویی و اخلاقی، علاقه بین زن و شوهر به انواع مختلف تشویق می‌شود که متمایز با روابط آنان با افراد خارج از خانه است.

روابط جنسی در طول سال‌های زندگی و ارتباطات و پیوستگی‌های جنسی عشقی بین آنان رشد و عمق می‌یابد. در زندگی عشق بیش از صرف هیجانات عاشقانه است و در طی این سال‌ها توجه و علاقه به یکدیگر و تأمین رفاه و آسایش همدیگر آموخته می‌شود. غریزه جنسی نه تنها بد و منفور نیست بلکه یکی از گرایش بسیار سودمند می‌باشد. به وسیله‌ی این غریزه است که نسل انسان باقی می‌ماند؛ به‌علاوه ارضای غریزه جنسی یکی از لذایذ زندگی و موجب دلگرمی و شور شوق حیات است. اگر حیات درست هدایت شود زندگی انسان را قرین آرامش و آسایش می‌کند و زیبا می‌سازد. (امینی، ۱۳۸۰، ص ۶۱)

امام صادق (ع) می‌فرماید: بهترین زنان شما کسی است که چون با شوهرش خلوت کند، پیراهن حیا را از تن آوردند و چون بپوشند و همراه او باشد زره حیا بر تن کند (حر عاملی، ۱۴۰۹، ج ۲، ص ۳۵).

۳. نقش والدین نسبت به فرزندان در ترویج عفت

یکی از حساس‌ترین مسائل زندگی کودکان، تربیت و مراقبت جنسی است. اگر غریزی جنسی کودکان در جامعه مورد مراقبت قرار نگیرد و آن‌ها شاهد آمیزش‌ها و صحنه‌های مجامعت و ملاعبت بزرگ‌ترها باشند، زمینه‌های تحریک جنسی جوانان و نوجوانان را می‌پوشاند (بهشتی، ۱۳۸۶، ص ۷۳).

۳-۱. اجازه ورود گرفتن

خداوند در قرآن دستور داده فرزندان هنگام ورود به اتاق والدین اجازه بگیرند:

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنَكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَ حِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهْرِ وَ مِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَ لَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ » (نور، آیه ۵۸) ای کسانی که ایمان آورده‌اید! بردگان شما، و همچنین کودکانتان که به حد بلوغ نرسیده‌اند، در سه وقت باید از شما اجازه بگیرند: پیش از نماز صبح، و نیمروز هنگامی که لباس‌های (معمولی) خود را بیرون می‌آورید، و بعد از نماز عشا؛ این سه وقت خصوصی برای شماست؛ اما بعد از این سه وقت، گناهی بر شما و بر آنان نیست (که بدون اذن وارد شوند) و بر گرد یکدیگر بگردید (و با صفا و صمیمیت به یکدیگر خدمت نمایید). این گونه خداوند آیات را برای شما بیان می‌کند، و خداوند دانا و حکیم است.

خداوند در آیه دیگر همین سوره می‌فرماید: «و اذا بلغ الاطفال منكم الحلم فليستأذنوا كما استأذن الذين من قبلهم كذلک یبین الله لکم آیاته والله علیم حکیم» و آنکه اطفال شما به حد بلوغ و احتلام رسیدند مانند سایر بالغان البته همه وقت با اجازه وارد شوند. خدا آیات خود را برای شما به این روشنی بیان می‌کند که او به صالح بندگان دانا و حکیم است (نور، آیه ۵۹).

۲-۳. تربیت دینی فرزندان

صفات خوب و بد والدین در کودکان تأثیر می‌گذارد، حتی در دوران جنین غذای مادر از جهت معنوی و مادی اثر می‌کند؛ لذا متخصصان می‌گویند: مادری که معتاد باشد، بچه او در همان رحم مادرش معتاد است. به‌طور کلی از جهت قانون وراثت تمام صفات زیبا و زشت و حالات روحی و جسمی والدین در اطفال تأثیر خواهد داشت. تقوا و بی‌تقوایی و نیز عفت و بی‌عفتی زن در دخترش اثر دارد و این موضوع نه تنها شرع مقدس اسلام و قانون وراثت بلکه تجربه و تاریخ ثابت کرده است.

در نتیجه زنی که بدحجاب است و با لباس مبتذل و محرک و شهوت‌آمیز در خیابان ظاهر می‌شود، ضمن این‌که منشأ انحراف و فساد در جامعه می‌باشد و عواقب شوم آن در دنیا و آخرت نصیب خودش می‌شود، آینده فرزند خود مخصوصاً دخترش را به خطر می‌اندازد. برای آنکه دختر اخلاق و روش مادرش الگو قرار می‌دهد و از آن پیروی می‌کند و به خاطر همین تقلید فرزندش در آینده نه تنها مثل مادرش بلکه گاهی به مراتب از مادر بدتر می‌شود؛ لذا مادرانی که آرزو دارند فرزند و میوه دل‌شان به سعادت دنیا و آخرت برسد از این گونه کارها و حرکات اجتناب می‌کند.

۴. نقش جامعه در ترویج عفت

این حوزه را دو گروه حاکمان و مردم تشکیل می‌دهند. هر کدام وظایفی دارند که عمل به این وظایف و محترم شمردن آن‌ها ضامن سعادت و سلامت فرد و اجتماع خواهد بود. میزان اثرگذاری این دو گروه بر یکدیگر از اثرگذاری متقابل اعضای خانواده کمتر نیست؛ لذا جامعه نقش مهمی در سازندگی انسان می‌تواند ایفا کند؛ همانطور که عکس این هم صادق است که در بحث راه‌کارهای فردی به آن‌ها اشاره شد.

۴-۱. مرز روابط در معاشرت‌های اجتماعی

در آیات و روایات مختلفی برای روابط زن و مرد حدود و مرزهایی تعریف شده است که توجه به این مرزها باعث کم شدن گناه در جامعه می‌گردد:

۴-۲. رعایت آداب سخن گفتن با نامحرم

یکی دیگر از عواملی که روایات به‌عنوان زمینه فساد و اعمال منافی عفت ذکر کرده، بی‌پروایی در گفتگو با زنان است و یکی از لذت‌های که مرد از زن می‌برد همین گفتگوی توأم با شهوت و بی‌پروایی است که موجب مرگ قلب و ضعف عقل می‌شود و اگر ادامه پیدا کند موجب نزدیکی و فتنه می‌شود. که در دو بحث مطرح شده است: الف- آهنگ سخن: قرآن با تمام تأکید از این‌که

لحن کلام و آهنگ سخن هیجان‌انگیز باشد جلوگیری کرده است. در قرآن آمده است: «يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا» در سخن گفتن خاضع و نرم نباشید مبدا آن که دلش بیمار باشد به طمع بیفتد و سخن شایسته بگوید. (احزاب آیه ۳۲) بنابراین، زن نباید ناروا سخن بگوید و کلماتی هیجان‌آلود به زبان جاری نماید. قطبی می‌نویسد: مقصود از قول معروف، سخن صواب و درستی است که شریعت و نفوس آدمی بپسندند.

۳-۴. پرهیز از شوخی با نامحرم

یکی از مظاهر سخن با نامحرم، شوخی و مزاح با زن یا مردان نامحرم است. در بحث از سخن گفتن با دو مقوله سماع یعنی شنیدن و اسماع یعنی شنواندن نیز مواجه می‌شویم. (طیبی، بی‌تا، ص ۱۹۰) شرایط سخن گفتن زن با مرد از نظر شرعی عبارتند از: ۱. با قصد لذت نباشد، ۲. با قصد به حرام انداختن مرد نامحرم نباشد ۳. احتمال وقوع در حرام نباشد، ۴. سخنان مهیج و شهوت‌انگیز نگوید ۵. شیوه سخن گفتن زن تحریک‌آمیز و مهیج نباشد ۶. در حد ضرورت باشد.

۴-۴. پرهیز از خلوت کردن با نامحرم

یکی دیگر از عوامل محرک جنسی و در نتیجه بی‌عفتی، خلوت کردن با زن نامحرم است. به‌طور معمول اگر انسان‌ها به‌صورت گروهی گردهم آیند البته هدف آنان گناه نباشد از گناه جنسی دورترند. (منقی‌فر، ۱۳۸۸، ص ۶۱)

چیزی که روابط زن و مرد را بحرانی می‌نماید، معاشرت و اختلاط زن و مرد در محیط‌های خلوت و به دور از چشم دیگران است. مثلاً معاشرت زن و مرد در خانه خلوت، پارک‌های خلوت و تمام محیط‌های که انسان را از چشم دیگران دور و پنهان می‌نماید. در روایات بسیار هشدار داده شده که زن و مرد باید از مصاحبت و معاشرت در محیط خلوت و به دور از انظار دیگران پرهیز نماید؛ چون دل را به فساد و به تمنای اعمال منافی عفت می‌کشاند و بالاخره به فتنه

دچار می‌سازد. حضرت علی (ع) می‌فرماید: سبب اعمال منافی عفت و فجور خلوت با زن نامحرم است (محمّدی ری شهری، ۱۴۱۹، ج ۴، ص ۳۵۶)

۵-۴. حفظ وقار

یکی از شرایط برای حضور زن در اجتماع، حفظ وقار و عفاف در روش و منش است. در قرآن کریم و در روایات متعدد به مظاهر و نمودهای این مسأله اشاره‌های گوناگون می‌توان یافت که به برخی اشاره می‌شود:

الف- وقار در رفت‌وآمد

رفت‌وآمد و حضور عینی زن در اجتماع تحریک‌آمیز نباشد، قرآن در این مورد به‌عنوان ترسیم آموزنده از روش حرکت عفاف‌آمیز دختران شعیب پیامبر می‌گوید: «چیزی دیر نشد یکی از آن دو دختر، دختران شعیب که به وقار راه می‌رفت نزد حضرت موسی آمد گفت: پدرم ترا می‌خواند تا مزد آب دادنت را بدهد. گویا گام زدن او جلوه تمام‌عیار شرم یا و عفاف است که قرآن بدین سان از آن یاد می‌کند. علامه طباطبایی می‌گوید: نکره آمدن استحياء به‌منظور اهمیت مسأله است و مقصود از آن با حالت شرم راه رفتن این است که عفت و نجابت از طریق راه رفتن آشکار بود.

ب- وقار در راه رفتن

حضور زن در اجتماع، باید با وقار و متانت بوده و از هیجان‌انگیزی و ایجاد زمینه‌های فساد به دور باشد. در قرآن کریم به رهنمودهای آموزنده در این باره برخورد می‌کنیم، در آیه ۳۰ سوره نور پس از آنکه چشم‌چرانی به‌طور عام مورد توجه قرار می‌گیرد و مردان و زنان مؤمن از نگاه‌های شهوت‌آلود نهی می‌شوند به جنبه دیگری از مسأله پرداخته است و چون اسلام در مسائل مربوط به عفت عمومی تا آنجا سخت‌گیر است که اجازه کوچک‌ترین رفتار و حرکت تحریک‌آمیز نمی‌دهد (اکبری، ۱۳۸۰، ص ۶۵)

۶-۴. پرهیز از خودنمایی

از جمله شرایط برای حضور زن در اجتماع، پیراستگی از «تزین» و «تبرج» است. آرایش زن و بستن پیرایه بر اندام بی‌گمان زمینه‌های توجه را به وجود می‌آورد و دلربایی را در پی خواهد داشت. اسلام از این‌که زن بدین گونه در میان اجتماع حضور یابد و در مقابل نامحرم قرار گیرد، نهی می‌کند.

خداوند در قرآن می‌فرماید: «وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى» (احزاب، آیه ۳۳)، مانند جاهلیت نخستین، به خودنمایی و خو آرایی از خانه بیرون نشوید. روشن است که مراد محصور ساختن زن در خانه و بریدن ارتباط او با اجتماع نیست؛ زیرا مخاطبان آیه یعنی زنان پیامبر (ص) به شهادت تاریخ همراه پیامبر (ص) به مسافرت رفته در جنگ‌ها شرکت جسته و پیامبر نیز منعی نفرموده است. پس هر نوع خودنمایی و جلب توجه در مقابل نامحرم ممنوع است.

۷-۴. امر به معروف و نهی از منکر

یکی از راه‌کارهای ترویج عفت در جامعه، امر به معروف و نهی از منکر است، اگر بپذیریم که افراد جامعه، همانند اعضای یک بدن می‌باشند هنگامی که فرد دچار بیماری روحی، روانی و اخلاقی شود بر عموم لازم است که در جهت نجات وی سعی و تلاش کنند تا رنج این بیماری به آن‌ها سرایت نکند. پس برای ترویج عفت و پرهیز از عمل منافی عفت باید امر و نهی کرد (اکبری، ۱۳۸۰، ص ۶۷-۶۶).

در میان تکالیف و فرائض، کمتر تکلیفی مانند این فریضه مؤثر در اصلاح امم و تکامل جوامع و گسترش عفت در جامعه است. اسلام این فریضه را بسیار بزرگ شمرده و راجع به آن انواع تأکیدات و ترغیبات نموده و انتظام جامعه و حفظ شوکت مسلمانان را به آن موقوف کرده است (قرائتی، ۱۳۸۹، ص ۳۴).

قرآن در اهمیت امر به معروف و نهی از منکر می‌فرماید: «كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ

أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ» شما بهترین امتی بودید که به سود انسان‌ها آفریده شدید، چه هر آینه امر به معروف و نهی از منکر می‌کنید و به خدا ایمان دارید. (آل عمران، آیه ۱۱۰) این آیه مبارکه، امت اسلامی را بهترین امت دانسته است (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۳، ص ۴۱). بنابراین، مسلمانان تا زمانی یک امت ممتاز محسوب می‌شوند که دعوت به سوی نیکی‌ها و مبارزه با فساد را فراموش نکنند و آن روز که این دو وظیفه فراموش شد، نه بهترین امت‌اند و نه به سود جامعه بشریت خواهند بود. نکته دیگر این‌که در این جا امر به معروف و نهی از منکر بر ایمان به خدا مقدم داشته شده است و این نشانه اهمیت و عظمت این دو فیضه بزرگ الهی است؛ به علاوه انجام این دو فریضه ضامن گسترش ایمان و اجرای همه قوانین فردی و اجتماعی می‌باشد و ضامن اجرا عملاً بر خود قانون مقدم است.

۸-۴. حجاب

یکی از راه‌های ترویج عفت در جامعه، حجاب و پوشش است که در اسلام به آن سفارش فراوانی شده است. (اکبری، ۱۳۸۰، ص ۶۸) حجاب و پوشش به عنوان یک حکم الهی از سوی شارع حکیم، علیم و خبیر تشریع شده است. علت‌های مختلفی برای حجاب و پوشش زنان بیان شده‌اند:

الف: طهارت و پاکی نفس آن‌ها «اعم از زن و مرد از مهم‌ترین فلسفه‌های فردی پوشش زنان است».

ب: عامل فلاح و رستگاری است.

ج: سلامت و بهداشت روانی فرد است.

د: ارتقاء سطح منزلت و مقام انسانی زن به آن بستگی دارد.

نتیجه‌گیری

«عفاف» در آموزه‌های اسلامی از جایگاه بسیار والایی برخوردار است و همواره از آن به‌عنوان قوی‌ترین نیروی تعدیل غرایز و شهوات انسانی یاد می‌شود. برای ترویج عفت شیوه‌های بیان شده است که در آن‌ها نقش خانواده خیلی مهم دانسته شده است و زن و مرد در آن نقش بسیار موثری دارند و اگر هر یک حقوق متقابل را رعایت کنند، هر دو از مسیر صحیح منحرف نمی‌شوند و بیرون از خانه را محلی برای تأمین خواسته‌های شان نمی‌یابند و دچار اعمال منافی عفت نمی‌گردند.

غیر از نقش خانواده، نقش اجتماع در تأمین عفت عمومی بسیار مؤثر است. اگر در اجتماع مرز روابط زن و مرد همچون نحوه سخن گفتن، خلوت کردن و غیره رعایت نشود اجتماع شکل بدی را به خودش می‌گیرد و پاکدامنی از بین می‌رود. بنابراین، می‌توان چنین نتیجه گرفت، مرد نقش مهمی در ترویج عفت در خانواده دارد؛ مانند محبت به همسر و ... باعث می‌شود زن به گناه نیفتد.

زن هم نقش مهمی در ترویج عفت در خانواده دارد و اگر از شوهر اطاعت کند و حق را ادا کند شوهرش اعمال منافی عفت را انجام نمی‌دهد. والدین با رعایت رفتار خود مقابل فرزندان‌شان در ترویج عفت به آن‌ها کمک می‌کنند. یکی دیگر از راه‌های ترویج عفت مرز روابط در معاشرت‌های اجتماعی بین زن و مرد می‌باشد؛ از قبیل طرز سخن گفتن با نامحرم و پرهیز از خلوت و اختلاط با نامحرم. حجاب توسط خانم‌ها سبب می‌شود که مردان در جامعه از مسیر درست منحرف نشوند. در هر حال، رعایت عفاف می‌تواند تعیین‌کننده‌ترین نقش را در حفظ مسیر اعتدال انسانی ایفا کند و آدمی را به کمال و سعادت حقیقی خویش نائل گرداند.

منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

۱. ابری محمود، عفت و پاکدامنی در اسلام، انتشارات قم، ۱۳۸۸.
۲. -----، مروارید عفاف، انتشارات قم المقدس، ۱۳۸۰.
۳. امینی، ابراهیم، ازدواج و موانع و راه حل‌ها، مؤسسه بوستان کتاب، قم ۱۳۹۰.
۴. -----، خودسازی تزکیه و تهذیب، شفق، ۱۳۸۰.
۵. -----، جوان و همسرگزینی، مؤسسه بوستان کتاب، قم ۱۳۸۷.
۶. بهتاش، یدالله، حقوق متقابل زن و شوهر، سحان، تهران، ۱۳۸۰.
۷. بهشتی، احمد، خانواده در قرآن، مؤسسه بوستان کتاب، قم، ۱۳۸۶.
۸. تیممی آمدی، عبدالواحد بن محمد، غرر الحکم و در الکلم، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه، ۱۳۶۶.
۹. جوادی آملی، عبدالله، زن در آئینه جمال و جلال، اسراء، ۱۳۸۶.
۱۰. حافظ، ثابت، تربیت جنسی در اسلام، انتشارات مؤسسه آموزشی امام خمینی، قم، ۱۳۸۵.
۱۱. ری شهری، محمد، میزان الحکمه، مؤسسه دار الحدیث، ۱۴۱۹.
۱۲. رشیدی، حسین، حریم عفاف، حجاب از دیدگاه آیات روایات، ازیان، بی‌جا، ۱۳۸۵.
۱۳. شریفی، احمد حسین، آیین زندگی، دفتر معارف، تهران، ۱۳۷۶.
۱۴. طباطبایی، سید محمد حسین، «المیزان» ترجمه سید محمد باقر موسوی همدانی، دفتر انتشارات اسلامی، ج ۵، ۱۳۶۴.
۱۵. قرائتی، محسن، امر به معروف و نهی از منکر، مرکز فرهنگی درس‌های از قرآن، تهران، ۱۳۸۹.